

ดนตรีบาทวิถีในกรุงเทพมหานคร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ.2551

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

ดนตรีบาทวิถีในกรุงเทพมหานคร (STREET MUSIC IN BANGKOK)

ธีวินท์ ห้วยหงษ์ทอง 4937938 LCCS/M

ศศ.ม. (วัฒนธรรมศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : ลักษณ์า ดาวรัตน์หงษ์, อ.บ., ศศ.ม., Doctorat de l' EHESS.,
พรทิพย์ อุตสุภรัตน์, ศศ.บ., ศศ.ม., อนันต์ สบฤกษ์, กศ.บ., กศ.ม.

บทคัดย่อ

ดนตรีบาทวิถี เป็นการแสดงสาธารณะที่พบเห็นได้บ่อยครั้งในกรุงเทพมหานคร มีแง่มุมเชิงสังคมและเชิงดนตรีที่น่าสนใจ ในงานวิจัยนี้ได้ศึกษาดนตรีบาทวิถีใน 3 เนื้อหาสำคัญ ได้แก่ (1) การศึกษาประวัติความเป็นมา เพื่อแสดงให้เห็นภาพรอยต่อระหว่างนักดนตรีบาทวิถีในอดีตก่อนที่จะมาเป็นนักดนตรีบาทวิถีในปัจจุบัน (2) การศึกษานักดนตรีบาทวิถีรูปแบบต่างๆ โดยเน้นไปที่การสะท้อนสภาพความเป็นไปของเหล่านักดนตรีบาทวิถีที่ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมเมือง และ (3) การศึกษาเรื่องดนตรีและการแสดงของนักดนตรีบาทวิถี ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ใช้แนวทางการวิจัยแบบชาติพันธุ์วรรณา

ผลที่ได้จากการศึกษา คือ ในการศึกษาประวัติความเป็นมา พบว่า ในอดีต ผู้ที่ประกอบอาชีพดังกล่าวถูกเรียกขานในนามวมพิภ ผู้เดินทางร่อนเร่ไปตามสถานที่ต่างๆ เพื่อร้องเพลงแลกกับข้าวสารอาหารแห้ง วมิภภจะร้องเพลงดำเนินเรื่อง ทำนองเพลงมีจังหวะกระชั้น ฟังรุกเร้า สนุกสนานชวนติดตาม แต่ในปัจจุบัน วมิภภลักษณะดังกล่าวได้เลือนหายไปจากสังคมไทยกลายเป็นนักดนตรีบาทวิถีที่เล่นเครื่องดนตรีหลากหลายประเภท

นักดนตรีบาทวิถีมีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นความหลากหลายด้านลักษณะกายภาพของนักดนตรีที่มีทั้งผู้มีร่างกายปรกติและผู้พิการ ด้านอายุและวัย ด้านดนตรีและการแสดง รวมไปถึงด้านอุดมการณ์ของนักดนตรี ส่วนการศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับดนตรีและการแสดง พบว่ามีความหลากหลายเช่นกัน ทั้งในด้านของเครื่องดนตรี ที่มีทั้งการนำเอาเครื่องดนตรีพื้นบ้าน เครื่องดนตรีไทย เครื่องดนตรีสากล และเครื่องดนตรีพิเศษมาแสดงในรูปแบบการแสดงเดี่ยวและการรวมกลุ่มแสดง เพลงที่นำมาแสดงก็มีมากมายหลายแนว ซึ่งการเลือกบทเพลงมาแสดงนั้น มีทั้งจากความชื่นชอบส่วนตัวและการคำนึงถึงกลุ่มผู้ชมเป็นสำคัญ

การศึกษาเรื่องดนตรีบาทวิถีในครั้งนี้ ได้สะท้อนมุมมองเกี่ยวกับสังคมเมือง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ (1) ภาวะเศรษฐกิจที่ฝืดเคือง ทำให้นักดนตรีจำนวนหนึ่งต้องอพยพเข้ามาสู่เมืองหลวงเพื่อประกอบอาชีพดังกล่าว นักดนตรีวัยเยาว์ต้องมาแสดงดนตรีเพื่อหาทุนการศึกษา เป็นต้น (2) การมองดนตรีบาทวิถีว่าเป็นปัญหาสังคม (3) เครือข่ายทางสังคมของนักดนตรีบาทวิถี ซึ่งแสดงให้เห็นการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างนักดนตรีด้วยกันเองและการติดต่อกับผู้เกี่ยวข้องในระดับที่ต่างกันไป (4) การใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อสื่อสารกับคนในสังคม (5) มุมมองด้านการบริจาคตาน (6) การสะท้อนภาพการบริหารงานของรัฐบาล รวมถึง (7) ภาพสะท้อนด้านดนตรีและการแสดง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพลังสร้างสรรค์ทางด้านดนตรี และยังแสดงให้เห็นว่า ดนตรีบาทวิถีเป็นสื่อเสรีที่เปิดโอกาสให้กับนักดนตรีทุกประเภท ได้แสดงออกอย่างเท่าเทียมโดยไม่ปิดกั้นทางความคิด

คำสำคัญ : ดนตรีบาทวิถี / วมิภภ / กรุงเทพฯ: ดนตรีบาทวิถี / การแสดงสาธารณะ.

337 หน้า.

STREET MUSIC IN BANGKOK

TEEWIN HOUYHONGTONG 4937938 LCCS/M

M.A. (CULTURAL STUDIES)

THESIS ADVISORS COMMITTEE : LAKANA DAORATANAHONG, B.A., M.A.,
Doctorat de l' EHESS., PORNTHIP USUPARAT, B.A., M.A., ANAN SOBRERK,
B.ED., M.ED.

ABSTRACT

Street music is a public performance often seen in Bangkok with both socially and musically interesting points. This study looks at street music from three perspectives: a) its history; b) the characteristics of musicians emphasizing their ways of living in the city; c) musical forms and performances. These three aspects have been studied here using an ethnographical approach.

In the past, street musicians were recognized by the name *waniphok* (gypsy musician), traveling place to place to sing *phleng kho thaan* (beggar's song), and the audience would give them dry food, mainly rice. The beggars' songs had an exciting and arousing rhythm, and were enjoyable and fascinating. At present the gypsy musicians are street musicians performing various kinds of musical instruments.

The street musicians of the present are diverse in various aspects. There are disabled and non-disabled musicians; they are of various ages, performances, and musical purposes. Regarding the instruments, studies have found folk Thai musical instruments, traditional Thai instruments, Western instruments and newly invented ones. Both individual musicians and group musicians are also found. The selection of the songs is made depending upon the preferences of both the musicians and the audiences.

Studies have offered interesting perspectives on urban society: a) difficult economics in Thailand; b) street musicians as a problem in the city; c) the social network of the street musicians; d) usage of public places to communicate with other Thais; e) point of view concerning donations of Thais; f) reflections of the government's responsibility; g) a perspective on music and performing arts which are the ways of expressing the musicians' ideas.

KEY WORDS : STREET MUSICIANS/ BUSKING/ STREET MUSIC: BANGKOK/
PUBLIC ENTERTAINMENT.

337 pp.